

Luku 3

Lainsäädännöllinen viitekehys ja julkinen kuuleminen

Sisällys

Sivu

3	Lainsäädännöllinen viitekehys ja julkinen kuuleminen	61
3.1	Lainsäädännöllinen viitekehys	61
3.1.1	YK:n merioikeusyleissopimus	61
3.1.2	YK:n yleissopimus valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (YVA) – Espoon sopimus ⁰	62
3.1.3	Helsingin sopimus	62
3.1.4	EU:n direktiivi ympäristövaikutusten arvioinnista	63
3.1.5	Natura 2000	63
3.1.6	Kansalliset lupamenettelyt viidessä aiheuttajaosapuolivaltiossa – yhteenveto	64
3.2	Julkinen kuuleminen	66
3.2.1	Johdanto	66
3.2.2	Prosessin aloittaminen	67
3.2.3	Espoon raportin julkistaminen	74
3.2.4	Sidosryhmien esille ottamat asiat ja niiden huomioon ottaminen hankkeessa	74
3.2.5	Nord Streamin sidosryhmien osallistumista koskeva strategia	91

3 Lainsäädännöllinen viitekehys ja julkinen kuuleminen

3.1 Lainsäädännöllinen viitekehys

Itämeren ympäristöasioita säätelevät useat kansainväliset ja kansalliset lait. Tämä lainsäädäntö on merkittävä tekijä, kun arvioidaan Nord Stream -kaasuputken ympäristövaikutuksia. Seuraavassa on yhteenveto tärkeimmistä oikeusvaikutuksista. Toiston välttämiseksi tekstissä viitataan muihin tämän raportin lukuihin, joissa on tarkempia tietoja.

3.1.1 YK:n merioikeusyleissopimus

YK:n merioikeusyleissopimus (United Nations Convention on the Law of the Sea, UNCLOS) säätelee merien käyttöä ja hyödyntämistä. UNCLOS velvoittaa myös kaikkia rantavaltioita suojelemaan merellistä ympäristöä (UNCLOSin artikla 192, osa XII, merellisen ympäristön suojelu ja säilyttäminen). Lyhyesti sanottuna: Yleissopimuksen nojalla hankkeesta vastaavalla on oikeus laskea putkilinjoja, mutta se on tehtävä – muun muassa – ympäristöä kunnioittaen.

UNCLOS:n artiklassa 79 todetaan seuraavaa merenalaisten kaapeleiden ja putkilinjojen laskemisesta mannerjalustalle:

1. *”Kaikilla valtioilla on oikeus vetää merenalaisia kaapeleita ja putkia mannerjalustalle artiklan sääntöjen mukaisesti*
2. *Rantavaltioilla on oikeus hyödyntää mannerjalustaa sekä luonnonresursseja kohtuullisessa määrin sekä estää, vähentää ja säädellä putkien aiheuttamia päästöjä, mutta ne eivät muuten saa puuttua tällaisten kaapelien ja putkien laskemiseen tai kunnossapitoon*
3. *Rantavaltio saa aina määrittää ehdot putkien asentamiselle sen mannerjalustan alueella*
4. *[...]”*

Suunnitelman mukaan putkilinja rakennetaan Venäjän, Suomen, Ruotsin, Tanskan ja Saksan aluevesille ja/tai talousvyöhykkeelle. UNCLOSin nojalla näillä valtioilla on täysivaltaiset oikeudet ja velvollisuus myöntää lupa Nord Stream -putkilinjaa varten sillä edellytyksellä, että ympäristöä kunnioitetaan.

Suomi, Ruotsi, Tanska, Saksa ja Venäjä ovat UNCLOS-sopimuksen sopijaosapuolia ja ottaneet käyttöön tarvittavan aluevesiä, mannerjalustaa ja talousvyöhykettä (EEZ) koskevan lain-säädännön.

3.1.2 YK:n yleissopimus valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (YVA) – Espoon sopimus⁽¹⁾

YK:n yleissopimus valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (Espoon sopimus) määrittää osapuolten velvollisuudet arvioida Nord Stream -kaasuputken ympäristövaikutukset suunnittelun varhaisessa vaiheessa. Se sisältää myös valtioiden yleisen velvollisuuden ilmoittaa toisilleen ja kuulla toisiaan siitä, aiheuttaako valtion alueella suunnitteilla oleva hanke merkittäviä haitallisia valtion rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia.

Saksan, Tanskan, Ruotsin, Suomen ja Venäjän toimivaltaiset viranomaiset päättivät 19.4.2006 pidetyssä kokouksessa yksimielisesti, että Nord Stream -hanke on Espoon sopimuksen artiklan 3 mukainen hanke. Nord Stream -hanke – 1 220 kilometriä pitkä merenalainen maakaasun siirtoputki – aiheuttaa valtion rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia niissä maissa, joihin putkilinja rakennetaan. Hanke saattaa aiheuttaa rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia myös kolmansille osapuolille.

Espoon sopimus on liitetty EU:n YVA-direktiiviin 85/337/ETY, johon on myöhemmin tehty lisäyksiä, jotka puolestaan on liitetty EU:n jäsenvaltioiden kansalliseen lainsäädäntöön.

Venäjän federaatio on allekirjoittanut sopimuksen mutta ei ole ratifioinut sitä vielä. Venäjä toimii aiheuttajaosapuolena siinä määrin kuin se katsoo lainsäädäntönsä mukaan olevan mahdollista. Näin ollen tässä Espoon raportissa termiin ”aiheuttajaosapuolet (PoO)” sisältyy Venäjän federaatio.

Taulukossa 3.1 on esitetty asianomaisten luokittelu.

3.1.3 Helsingin sopimus

Toinen tärkeä kansainvälinen laki on Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskeva Helsingin sopimus.

Sopimuksen erityinen painopiste on useista lähteistä peräisin oleva ja ihmisen aiheuttama Itämeren pilaantuminen. Sopimus velvoittaa sopimusosapuolia ”*ryhtymään kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin pilaantumisen ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi*” (artikla 3.1.), jos putkilinja aiheuttaa pilaantumista.

Erityisiä kiinnostuksen kohteita ovat käytöstä poistetut tavanomaiset ja kemialliset sotatarvikkeet, joita on kaikissa Itämeren osissa.

(1) Tarkempia tietoja Espoon sopimuksesta, aiheuttajaosapuolista ja kohdeosapuolista on kappaleissa 1, 1.2, 1.3 – Johdanto ja ohjeita lukijalle - ja kappaleissa 11, 11.1 – Rajat ylittävät vaikutukset.

Kaikki Itämeren rantavaltiot ovat Helsingin sopimuksen sopimusosapuolia.

3.1.4 EU:n direktiivi ympäristövaikutusten arvioinnista

27.6.1985 annettu neuvoston direktiivi 85/337 tiettyjen julkisten ja yksityisten projektien ympäristövaikutusten arvioinnista ja 3.3.1997 annettu neuvoston direktiivi 97/11, joka täydentää tiettyjen julkisten ja yksityisten projektien ympäristövaikutusten arviointia koskevaa direktiiviä 85/337/ETY.

Kuten Espoon sopimus, myös EU:n direktiivi velvoittaa hankkeesta vastaavaa arvioimaan Nord Stream -kaasuputken ympäristövaikutukset.

2. artikla. Jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ennen luvan myöntämistä hankkeet, joilla etenkin laatunsa, kokonsa tai sijaintinsa vuoksi todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia, alistetaan lupamenettelyyn ja että niiden vaikutukset arvioidaan. Tässä tarkoitettut hankkeet määritellään 4. artiklassa.

4. artikla. Jollei direktiivin 2. artiklassa säädetyistä muuta johdu, liitteessä I mainittuihin luokkiin kuuluvat hankkeet arvioidaan 5.–10. artiklan mukaisesti.

Liite I, kohta 16) – Kaasu-, öljy- tai kemikaaliputket, joiden halkaisija on yli 800 mm ja pituus yli 40 km.

Direktiivi velvoittaa jäsenvaltioita myös järjestämään maassaan yleisön ja toimivaltaisten viranomaisten kuulemisia ja silloin, kun hankkeesta todennäköisesti aiheutuu merkittäviä toisen valtion ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia kysymään kyseiseltä valtiolta, aikooko se osallistua hankkeen ympäristövaikutusten arviointiprosessiin.

3.1.5 Natura 2000

Natura 2000 on koko Euroopan unionin laajuinen vuonna 1992 annetun luontotyyppidirektiivin mukaan perustettu luonnonsuojelualueiden verkosto. Tämän verkoston tarkoituksena on varmistaa Euroopan arvokkaimpien ja uhanalaisten lajien ja luontotyyppien säilyminen pitkällä aikavälillä. Verkosto koostuu jäsenvaltioiden luontotyyppidirektiivin mukaan määrittelemistä erityisten suojelutoimien alueista (SAC-alueista). Siihen sisältyy myös jäsenvaltioiden vuoden 1997 lintudirektiivin mukaan määrittämiä linnuston erityissuojelualueita (SPA-alueita).

Neuvoston direktiivi 92/43 (ETY), annettu 21.5.1992, luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta:

Artikla 3.1. Perustetaan erityisten suojelutoimien alueiden yhtenäinen eurooppalainen ekologinen verkosto, "Natura 2000". Tämän verkoston avulla, joka koostuu alueista, joilla on liitteessä I lueteltuja luontotyyppejä ja liitteessä II lueteltujen lajien elinympäristöjä, on varmistettava kyseisten luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen suotuisan suojelun tason säilyttäminen tai tarvittaessa ennalleen saattaminen niiden luontaisella levinneisyysalueella.

Natura 2000 -verkostoon kuuluvat myös jäsenvaltioiden direktiivin 79/409/ETY säännösten mukaisesti luokittelemat erityisten suojelutoimien alueet (Lintudirektiivi).

Artikla 3.2. Kunkin jäsenvaltion on edistettävä Natura 2000:n aikaansaamista siinä suhteessa kuin sen alueella esiintyy 1. kohdassa tarkoitettuja luontotyyppejä ja lajien elinympäristöjä. Jäsenvaltion on tätä varten osoitettava 4. artiklan mukaisesti alueita erityisten suojelutoimien alueiksi ottaen huomioon 1. kohdassa tarkoitetut tavoitteet.

Kaikki Itämeren rannalla sijaitsevat EU:n jäsenvaltiot ovat määrittäneet tällaisia erityisiä suojelualueita sekä maalla että merellä. Näihin alueisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota Nord Stream -putkilinjan ympäristövaikutuksia arvioitaessa.

3.1.6 Kansalliset lupamenettelyt viidessä aiheuttajaosapuolivaltiossa – yhteenveto

Nord Streamin on toimitettava useita kansallisia lupahakemuksia luvan saamiseksi kaasuputken rakentamista ja käyttöä varten. Koska putkilinja tulee suunnitelmien mukaan Venäjän, Suomen, Ruotsin, Tanskan ja Saksan aluevesille ja/tai talousvyöhykkeelle, Nord Stream on toimittanut asianmukaiset asiakirjat näitä lupia varten kaikilla näillä viidellä lainkäyttöalueella. Seuraavassa on lyhyt yhteenveto lupaprosessin tilanteesta kussakin maassa:

Valtio	Lainsäädäntö talousvyöhykkeellä ja aluevesillä
Venäjä	<i>Federaation lait</i> koskien seuraavia: Venäjän federaation sisäiset merialueet, aluevedet ja lähin vyöhyke. Venäjän federaation mannerjalusta Venäjän federaation talousvyöhyke Ympäristöasiantuntemus <i>Venäjän hallituksen asetus</i> koskien seuraavaa: Merenalaisten kaapeleiden ja putkilinjojen laskemisjärjestyksen hyväksyminen Venäjän federaation sisäisillä merialueilla ja aluevesillä.
Suomi	YVA seuraavien lakien mukaisesti: Suomen YVA-laki (468/1994). <i>Hallituksen hyväksyntä toiminnalle ja putkilinjan asentamiselle (hyödyntämisoikeus)</i> seuraavien lakien mukaan: Laki Suomen talousvyöhykkeestä (laki 1058/2004). <i>Lupa rakentamista varten</i> seuraavien lakien mukaan: Vesilaki (laki 264/1961). <i>Lupa sotatarvikkeiden raivaamista varten</i> seuraavien lakien mukaisesti: Vesilaki (laki 264/1961).
Ruotsi	<i>Lupa</i> putkilinjojen rakentamista varten: Mannerjalustaa koskeva laki (laki 1966:314). Mannerjalustaa koskevan lain nojalla ympäristövaikutusten arviointia ei vaadita erikseen putkilinjojen rakentamista varten. Nord Stream on kuitenkin toimittanut ympäristövaikutusten arvioinnin.
Tanska	<i>Lupa</i> putkilinjan rakentamista ja käyttämistä varten seuraavien lakien mukaisesti: Mannerjalustaa koskevat säännökset (1101:2005, 548:2007, 1400:2008) Tanskan aluevesille ja mannerjalustaan asennettavan, hiilivetyjen kuljetukseen käytettävän putken asentamista koskevan hallintosäännön (361:2006) sekä hiilivetyjen hyödyntämistä ja kuljetusputkien asentamista Tanskan aluevesille ja mannerjalustaan koskevan hankkeen ympäristövaikutusten arviointia (YVA) koskevan hallintosäännön (2000:884) mukaisesti. YVA on osa lupamenettelyä.
Saksa	<i>Suunnitelman hyväksymismenettely</i> rakentamista varten aluevesillä ja rantautumispaikassa: Energiateollisuuslaki (EnWG). <i>Kaksi lupaa</i> rakentamista varten talousvyöhykkeellä: Liittovaltiollinen kaivoslaki (BBergG). YVA tehdään rinnakkain lupamenettelyn kanssa ja sisältyy siihen.

Kansallinen: Kahdenväliset sopimukset

Kahdenväliset sopimukset ympäristövaikutusten arvioinnin tekemisestä sellaisia hankkeita varten, joilla on valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia. Näihin kahdenvälisiin sopimuksiin saattaa sisältyä lisävaatimuksia, jotka on rajoitettu sopimuksen solmineisiin valtioihin.

Suomi/Viro	21.2.2002 solmittua YVA-sopimusta sovelletaan.
Saksa/Puola	11.4.2006 solmittua YVA-sopimusta sovelletaan.

3.2 Julkinen kuuleminen

3.2.1 Johdanto

Tässä luvussa esitetään yhteenveto Nord Stream -hankkeen julkisesta kuulemisesta ja yleiskatsaus sidosryhmien osallistumisen tuloksista tähän mennessä. Lisäksi esitetään, miten hankkeessa otetaan huomioon sidosryhmien osallistuminen tulevaisuudessa.

Nord Stream on noudattanut kattavaa ja avointa tiedotusstrategiaa, johon kuuluu erilaisten viestintäkanavien käyttö hankkeesta tiedottamisessa. Nord Streamin tavoitteena on säännöllisen, aidon vuoropuhelun käyminen asianosaisten kanssa. Nord Streamin internet-sivustoa päivitetään jatkuvasti ja sen kautta välitetään hanketta koskevia tietoja kaikille sidosryhmille. Tietoa hankkeesta jaetaan myös säännöllisesti julkaistavien uutiskirjeiden, lehdistötiedotteiden, vuorovaikutteisen multimediaesityksen ja rekka-autoon asennetun, Itämeren rannikolla ja sen läheisyydessä sijaitsevia merkittäviä kaupunkeja kiertävän tiedotusnäyttelyn avulla. Lisäksi sidosryhmä- ja mediatilaisuuksien järjestäminen ja niihin osallistuminen mahdollistaa vuorovaikutuksen hankkeesta kiinnostuneiden osapuolien ja hankkeen välillä.

Espoon sopimuksessa aiheuttajaosapuoli viittaa siihen valtioon, jossa kuulemisen kohteena oleva ehdotettu toiminto toteutetaan. Kohdeosapuolella puolestaan tarkoitetaan valtiota, johon toiminto vaikuttaa. Hankealue kulkee Venäjän, Suomen, Ruotsin, Tanskan ja Saksan talousvyöhykkeiden ja/tai aluevesien halki, joten kukin näistä valtioista on aiheuttajaosapuoli. Venäjä, Suomi, Ruotsi, Tanska ja Saksa sekä muut Itämeren rantavaltiot eli Viro, Latvia, Liettua ja Puola ovat kukin kohdeosapuolia, koska niihin kohdistuu vaikutuksia vähintään yhden muun putkilinjojen kulkuväylällä olevan valtion alueella käynnistetyistä, hankkeeseen liittyvistä toiminnoista ja tapahtumista. Viro, Latvia, Liettua ja Puola ovat kohdeosapuolia mutta eivät aiheuttajaosapuolia, joten niitä nimitetään Espoon raportissa "ainoastaan vaikutusten kohteiksi". Ilmaisua käytetään erottamaan kyseiset valtiot ryhmänä aiheuttajaosapuolivaltioista.

Taulukko 3.1 Valtioita koskevat nimitykset Espoon sopimuksen mukaisesti

Tässä raportissa käytetty nimitys	Valtiot, joita nimitys koskee
Aiheuttajaosapuoli	Venäjä ⁽¹⁾ , Suomi, Ruotsi, Tanska ja Saksa
Kohdeosapuoli	Viro, Latvia, Liettua, Puola, Venäjä, Suomi, Ruotsi, Tanska ja Saksa
Ainoastaan vaikutusten kohteena oleva osapuoli	Viro, Latvia, Liettua ja Puola

Sopimuksessa Suomella, Ruotsilla, Tanskalla ja Saksalla on sama asema. Venäjä on allekirjoittanut sopimuksen mutta ei ole ratifioinut sitä. Se kuitenkin osallistuu Nord Stream –hankkeen Espoon sopimuksen mukaiseen neuvotteluprosessiin aiheuttajaosapuolena lainsäädäntönsä mahdollistamassa laajuudessa.

3.2.2 Prosessin aloittaminen

Nord Stream -hankkeen Espoon sopimuksen mukainen ilmoitusprosessi käynnistyi muodollisesti hanketta koskevalla tiedonannolla marraskuussa 2006. Nord Stream AG jätti suunniteltua putkea koskevan hankekuvausasiakirjan (Project Information Document, PID) "Offshore Pipeline through the Baltic Sea (November 2006)" Suomen, Ruotsin, Tanskan, Saksan ja Venäjän toimivaltaisille kansallisille viranomaisille Espoon sopimuksen mukaisesti.

Espoon sopimuksen mukainen ilmoitusmenettely kesti marraskuusta 2006 helmikuuhun 2007. Menettelyn aluksi aiheuttajaosapuolet lähettivät tiedonantoa koskevat kirjeet samanaikaisesti kaikille kohdeosapuolille. Kirjeen mukana lähetettiin myös hankekuvausasiakirja. Kohdeosapuolet toimittivat tiedonannon asianomaisille viranomaisilleen ja järjestivät julkisia kuulemistilaisuuksia kansallisten lakien ja menettelyjen mukaisesti.

Parhaan mahdollisen reitin löytämiseksi putkilinjoja varten hankkeessa selvitettiin useita vaihtoehtoisia putkireittejä. Nord Stream päätti muuttaa alkuperäistä ehdotettua reittiä useissa kohdin ja on laatinut kaksi reittikuvausasiakirjaa, "Status of the Nord Stream pipeline in the Baltic Sea (October 2007)" ja "Status of the Nord Stream Route in Denmark and Germany (October 2008)".

Nämä lisätiedot jaettiin marraskuussa 2007 ja marraskuussa 2008 samalla tavoin kuin ilmoituskin. Kansalliset sidosryhmät esittivät näiden asiakirjojen perusteella Nord Streamille

(1) Vaikka Venäjän federaatio ei vielä ole osallisena Espoon sopimuksessa, sitä kuitenkin pidetään aiheuttajaosapuolena lainsäädäntönsä mahdollistamassa laajuudessa.

lisäkommentteja. Nord Stream on ottanut sidosryhmien lisäkommentit huomioon ja laatinut Nord Stream -hankkeen reitin sekä tässä asiakirjassa kuvatut vaihtoehdot. Reittikuvausasiakirjat käynnistivät hanketta koskeissa neuvotteluissa uusia vaiheita, jotka on kuvattu pääpiirteittäin seuraavassa.

19. huhtikuuta 2006 alkaen on tähän mennessä pidetty kuusitoista aiheuttajaosapuolien ja ainoastaan vaikutuksen kohteena olevien osapuolten välistä kokousta. Maiden nimetyt edustajat ovat tavanneet toisiaan ja hankkeesta vastaavaa säännöllisesti. Tapaamisten tavoitteena on ollut sopia menetelmistä, joiden avulla voidaan arvioida Espoon raportin valmistumista sekä keskustella ja sopia seuraavista vaiheista. Lisäksi aiheuttajaosapuolet ovat järjestäneet kaksi asiantuntijakokousta, joissa on keskusteltu yhteisistä YVA-standardeista.

Taulukko 3.2 Kuulemisten aikataulu – Itämeren valtioiden tapaamiset valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia (YVA) koskevan Espoon sopimuksen nojalla

Kuulemiskokoukset, aloituskokoukset ja asiantuntijakokoukset		
Aika ja paikka	Tapaaminen	Osallistujat
19. huhtikuuta 2006; Hampuri, Saksa	Aloituskokous	Aiheuttajaosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
20. huhtikuuta 2006; Hampuri, Saksa	Aloituskokous	Aiheuttajaosapuolten ja kohdeosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
9. toukokuuta 2006; Hampuri, Saksa	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
28.–29. elokuuta 2006; Pietari, Venäjä	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
17. lokakuuta 2006; Hampuri, Saksa	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
7. marraskuuta 2006; Kööpenhamina, Tanska	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten ja kohdeosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
6. helmikuuta 2007; Helsinki, Suomi	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten ja kohdeosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
20.–21. maaliskuuta 2007; Tukholma, Ruotsi	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
7.–8. kesäkuuta 2007; Hampuri, Saksa	Asiantuntijakokous ympäristövaikutusten arviointia koskevista yhteisistä standardeista ja menetelmistä.	Kohdeosapuolten nimeämät asiantuntijat
21.–22. elokuuta 2007; Berliini, Saksa	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten ja kohdeosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
8.–9. lokakuuta 2007; Bornholm, Tanska	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten ja kohdeosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
6.–7. helmikuuta 2008; Hampuri, Saksa	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten ja kohdeosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
29.–30. toukokuuta 2008; Moskova, Venäjä	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten ja kohdeosapuolten toimivaltaiset viranomaiset

Kuulemiskokoukset, aloituskokoukset ja asiantuntijakokoukset		
Aika ja paikka	Tapaaminen	Osallistujat
16.–17. syyskuuta 2008; Hampuri, Saksa	Asiantuntijakokous ympäristötutkimusten ja - vaikutusten arvioinnin tuloksista.	Kohdeosapuolten nimeämät asiantuntijat
17.–18. syyskuuta 2008; Hampuri, Saksa	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten ja kohdeosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
15.–16. joulukuuta 2008; Zürich, Sveitsi	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten ja kohdeosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
23.1.2009; Berliini, Saksa	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten toimivaltaiset viranomaiset
13.2.2009; Kööpenhamina, Tanska	Kuulemiskokous	Aiheuttajaosapuolten ja kohdeosapuolten toimivaltaiset viranomaiset

Yleisötilaisuudet ja vaikutusten rajausta koskevat kokoukset		
Aika ja paikka	Tapaaminen	Osallistujat
14. marraskuuta 2006; Helsinki, Suomi	Yleisötilaisuus	Toimivaltaiset viranomaiset Valtion edustajat Kansalaisjärjestöt Yleisön edustajat / yhteisöt
29. marraskuuta 2006; Tukholma, Ruotsi	Yleisötilaisuus	Toimivaltaiset viranomaiset Valtion edustajat Kansalaisjärjestöt Yleisön edustajat / yhteisöt
30. marraskuuta 2006; Visby, Ruotsi	Yleisötilaisuus	Toimivaltaiset viranomaiset Valtion edustajat Kansalaisjärjestöt Yleisön edustajat / yhteisöt
11. joulukuuta 2006; Helsinki, Suomi	Yleisötilaisuus	Toimivaltaiset viranomaiset Valtion edustajat Kansalaisjärjestöt Yleisön edustajat / yhteisöt

Yleisötilaisuudet ja vaikutusten rajausta koskevat kokoukset		
Aika ja paikka	Tapaaminen	Osallistujat
12. joulukuuta 2006; Hanko, Suomi	Yleisötilaisuus	Toimivaltaiset viranomaiset Valtion edustajat Kansalaisjärjestöt Yleisön edustajat / yhteisöt
13. joulukuuta 2006; Kotka, Suomi	Yleisötilaisuus	Toimivaltaiset viranomaiset Valtion edustajat Kansalaisjärjestöt Yleisön edustajat / yhteisöt
14. joulukuuta 2006; Turku, Suomi	Yleisötilaisuus	Toimivaltaiset viranomaiset Valtion edustajat Kansalaisjärjestöt Yleisön edustajat / yhteisöt
18. joulukuuta 2006; Tallinna, Viro	Yleisötilaisuus	Toimivaltaiset viranomaiset Valtion edustajat Kansalaisjärjestöt Yleisön edustajat / yhteisöt
11. tammikuuta 2007; Bornholm, Tanska	Yleisötilaisuus	Toimivaltaiset viranomaiset Valtion edustajat Kansalaisjärjestöt Asianomaiset yleisön edustajat / yhteisöt
22. tammikuuta 2007; Visby, Ruotsi	Yleisötilaisuus	Toimivaltaiset viranomaiset Valtion edustajat Kansalaisjärjestöt Yleisön edustajat / yhteisöt
30. tammikuuta 2007; Stralsund, Saksa	Vaikutusten rajausta koskeva kokous	Toimivaltaiset viranomaiset Valtion edustajat Kansalaisjärjestöt Yleisön edustajat / yhteisöt
23. marraskuuta 2007; Viipuri, Venäjä	Yleisötilaisuus	Toimivaltaiset viranomaiset Valtion edustajat Kansalaisjärjestöt Yleisön edustajat / yhteisöt

Taulukko 3.3 Julkinen kuuleminen – aiheuttajaosapuolet

Valtio	Ilmoitukseen perustuva julkinen kuuleminen
Tanska	Hankekuvausasiakirja julkistettiin ja esitettiin Tanskan energiahallinnon internet-sivustolla. Yleisöllä oli mahdollisuus esittää hanketta koskevia kommentteja 26. tammikuuta 2007 saakka. Hankeasiakirjat olivat samanaikaisesti nähtävillä Kööpenhaminan ja Rønne (Bornholm) kirjastoissa sekä Esbjergin, Odensen, Ålborgin ja Århusin kaupungeissa. Bornholmin saarella järjestettiin 11. tammikuuta 2007 julkinen kuulemistilaisuus, jossa mukana olivat Nord Stream AG:n edustajat.
Suomi	Arviointiohjelman julkisia kuulemistilaisuuksia koskeva ilmoitus julkaistiin Suomen YVA-lain ja -asetuksen mukaisesti seuraavissa kansallisissa sanomalehdissä: Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet, Turun Sanomat, Åbo Underrättelser ja Kymen Sanomat. Arviointiohjelma julkistettiin ja se oli yleisön nähtävillä Suomenlahden rannikkokunnissa, Saaristomeren eteläisissä kunnissa sekä Internetissä 27. marraskuuta 2006 - 26. tammikuuta 2007. Hanketta esiteltiin Helsingissä, Hangossa, Kotkassa ja Turussa 11. - 14. joulukuuta 2006 pidetyissä tilaisuuksissa. Lisäksi Helsingissä järjestettiin erillinen esittelytilaisuus viranomaisille.
Saksa	Energiateollisuuslain (EnWG) ja liittovaltiollisen kaivoslain (BBergG) mukaisia toimenpiteitä koskevat hakemukset, vaikutusalueiden laajuuden määrittämistä koskeva asiakirja mukaan lukien, olivat julkisesti nähtävillä 27. marraskuuta 2006 - 12. tammikuuta 2007. Asiakirjat lähetettiin myös viranomaisille ja kansalaisjärjestöille (muun muassa WWF, NABU ja BUND Mecklenburg - Etu-Pommeri). Osapuolilla ja Saksan suurella yleisöllä oli mahdollisuus kommentoida YVA:n edellyttämää tutkimusta. Vaikutusalueiden laajuuden määrittämistä koskeva julkinen kokous eli 'Scoping Conference' järjestettiin Stralsundissa 30. tammikuuta 2007. Kokouksessa käsiteltiin julkisilta virastoilta ja yleisöltä kuulemismenettelyn aikana saatuja kommentteja. 13. huhtikuuta 2007 toimivaltaiset viranomaiset määrittivät muodollisesti YVA-selostuksen edellyttämän tutkimus- tai selvitystyön laajuuden. Yleisöllä on mahdollisuus saada tietoa Saksan lupamenettelyistä BSH:n www-sivustolta: http://www.bsh.de/de/Meeresnutzung/Wirtschaft/Rohrleitungen/Nord_Stream_Gas_Pipeline/Genehmigungsverfahren_in_Deutschland.jsp .

Valtio	Ilmoitukseen perustuva julkinen kuuleminen
Ruotsi	Hankekuvausasiakirja julkistettiin ja esitettiin Ruotsin ympäristönsuojeluviraston (EPA) internet-sivustolla. Yleisöllä oli mahdollisuus esittää kommentteja 16. tammikuuta 2007 saakka. Yleisötilaisuuksia järjestettiin yhdessä Nord Stream AG:n kanssa Tukholmassa ja Visbyssä (Gotlannissa) 29.–30. marraskuuta 2006. Samaan aikaan Nord Stream AG järjesti kansallisia kuulemisia Ruotsin ympäristölain mukaisesti.
Venäjä	Hanketta esiteltiin kokouksissa, joihin osallistui luoteisen alueen tiedotusvälineiden, julkisten organisaatioiden ja asiantuntijoiden edustajia. Kokoukset pidettiin Pietarissa kesäkuussa 2007 ja Riiassa toukokuussa 2008 ja niiden järjestämisestä vastasi Venäjän alueellinen ympäristökeskus (RREC), jonka tehtävänä on huolehtia yleisön edustajien kuulemisesta YVA-arviointiselostuksia koskevissa asioissa sekä tällaisen kuulemisen käynnistämisestä. Alustavaa YVA-selostusta ja -ohjelmaa koskevat yleisötilaisuudet järjestettiin Viipurissa marraskuussa 2007. Venäjän YVA-määräysten mukaisesti yleisötilaisuuksista ilmoitettiin kuukautta aiemmin seuraavissa liittovaltion laajuisissa, alueellisissa ja paikallisissa sanomalehdissä: Rossiyskaya Gazeta (liittovaltiollinen); Vesty (alueellinen – Leningradin alue), Sankt-Petersburg Vedomosty (alueellinen – Pietari); Vyborg (paikallinen). Arviointiohjelma ja alustava YVA olivat yleisön nähtävillä 23. lokakuuta 2007 - 23. joulukuuta 2007 Viipurin pääkirjastossa, Viipurin kunnassa ja Internetissä. Niistä lähetettiin myös kopiot useille luoteisen alueen asianomaisille julkisille organisaatioille ja asiantuntijoille.

Taulukko 3.1 Julkinen kuuleminen – ainoastaan vaikutusten kohteena olevat osapuolet

Valtio	Ilmoitukseen perustuva julkinen kuuleminen
Puola	Yleisölle ja asianomaisille viranomaisille annettiin tietoa ehdotetusta toiminnasta ja mahdollisuus tutustua hankekuvausasiakirjaan. Lisäksi järjestettiin viranomaisten kuulemismenettely Warmińsko-Mazurskien, Pomorskien ja Zahodnio- Pomorskien lääneissä, jotka kaikki sijaitsevat Itämeren rannikolla.
Liettua	Hankkeesta julkaistiin ilmoitus kansallisissa sanomalehdissä ja hankekuvausasiakirja julkaistiin ministeriön internet-sivustolla. Asiakirja jaettiin myös asianomaisille laitoksille ja viranomaisille.
Latvia	Tiedotusvälineille annettiin tietoa ehdotetusta hankkeesta. Tietoa jaettiin myös asianomaisille viranomaisille, tieteellisille laitoksille, kansalaisjärjestöille ja yleisölle. Hankekuvausasiakirja oli nähtävillä Latvian ympäristöministeriön ja valtion ympäristötoimiston internet-sivustolla kahden kuukauden ajan 16. helmikuuta 2007 saakka.
Viro	Ympäristöministeriö järjesti viranomaisten kuulemismenettelyn. Hankekuvausasiakirja julkaistiin kansallisissa sanomalehdissä ja toimitettiin myös kansallisille viranomaisille sekä kansalaisjärjestöille kuukauden kestäneen kuulemisen aikana. Tallinnassa pidettiin 18. joulukuuta 2006 yleisötilaisuus, johon osallistuivat Nord Stream AG:n edustajat.

Nord Stream pitää myös yllä vapaamuotoista, jatkuvaa vuoropuhelua useiden eri sidosryhmien, esimerkiksi kansalaisjärjestöjen ja mahdollisesti vaikutuksille altistuvien yhteisöjen kanssa.

3.2.3 Espoon raportin julkistaminen

Tiedonantovaiheen jälkeen ja yhteisten kokousten tulosten perusteella Nord Stream on laatinut hanketta koskevan Espoon raportin. Espoon raportti sisältää yleiskatsauksen koko hankkeen valtioiden rajat ylittävistä vaikutuksista ja yhteenvedon kaikkien hankkeeseen liittyvien kansallisten YVA-selostusten sisällöistä. Julkiset kuulemiset järjestetään sen pohjalta.

3.2.4 Sidosryhmien esille ottamat asiat ja niiden huomioon ottaminen hankkeessa

Nord Stream on tähän mennessä saanut runsaat 200 kommenttia. Niistä noin 80 prosenttia on tullut viranomaisilta (60 prosenttia valtion viranomaisilta ja 20 prosenttia alue-/kuntaviranomaisilta). Loput 20 prosenttia on saatu kansalaisjärjestöiltä ja muilta sidosryhmiltä, kuten ympäristövirastoilta ja tutkimuslaitoksilta. Yksityisten kansalaisten tai yksityisen sektorin järjestöjen osuus saaduista kommenteista on alle prosentti.

Espoon raportin tässä osassa esitellään tärkeimpiä sidosryhmien esille ottamia asioita ja esite-
tään niitä koskeva yhteenveto. **Taulukko 3.5** on yhteenveto sidosryhmien esille ottamista
asioista ja Nord Streamin vastauksista. Yleisesti ottaen keskeisiä kysymyksiä ottivat esille kaikki
sidosryhmät, ja ne on mahdollisuuksien mukaan otettu tarkoin huomioon hankkeen suun-
nittelussa.

**Taulukko 3.5 Sidosryhmien esille ottamia asioita ja kyseisten asioiden ottaminen
huomioon hankkeessa**

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
Hankkeen vaikutukset	Aikataulut ja vaiheet: Ympäristövaikutukset on otettava huomioon hankkeen kaikissa vaiheissa sekä hankkeen kaikilla maantieteellisillä osa-alueilla.	Hankkeen ympäristöarvioinnissa on arvioitu sen jokaisen vaiheen vaikutuksia ja tarkasteltu niitä myös ekologisten ala-alueiden tasolla. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 9: Vaikutusten arviointi
Itämeren erityisten ympäristöolosuhteiden huomioon ottaminen	Erityiset ympäristöolosuhteet: Itämeren meriympäristön erityiset ympäristö-olosuhteet ja haavoittuvuus on otettava huomioon. Keskeisiä kysymyksiä ovat: – jo nyt vilkas laivaliikenne – biotoopin menetys – ravinteiden/rehevöitymisen aiheuttama liiallinen rikastuminen – murtovesi – matalat ja syvät alueet – paha saastuminen ja nykyinen ekologinen herkkyyys – merieliökantojen väheneminen	Nord Streamin suorittamassa ympäristöarvioinnissa on selvitetty ja mallinnettu nimenomaan Itämerelle tyypillisiä olosuhteita sekä otettu huomioon sidosryhmien esille tuomat asiat. Arviointi perustuu laajaan Itämeri-tutkimukseen sekä nimenomaan hanketta varten tilattujen selvitysten tuloksiin. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 8: Nykytilan kuvaus Luku 9: Vaikutusten arviointi
Tärkeimmät huomioon otettavat ympäristövaikutusluokat	Tiettyihin ominaisuuksiin kohdistuvat vaikutukset: Muun muassa seuraavat vaikutukset on otettava huomioon: – vaikutukset merenpohjaan (kuten ruoppaus, jonka yhteydessä voi nousta esimerkiksi sotatarvikkeita ja	Kaikki nämä aiheet on otettu huomioon hankkeessa. Mahdollisten vaikutusten konservatiivisessa arvioinnissa on käytetty apuna mallinnusta ja asiantuntijoiden osaamista. Tulokset on sisällytetty Espoon

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
	myrkyllistä kaasua sisältäviä kerrostumia), avoveteen ja veden laatuun – ravinnesuhteisiin, torjunta-aineisiin ja happea sitoviin aineisiin kohdistuvat vaikutukset – luonnonolosuhteisiin kohdistuvat vaikutukset.	raporttiin ja esitetty riittävän tarkkuuden saavuttamiseksi erikseen kunkin ekologisen ala-alueen osalta. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 9: Vaikutusten arviointi
	– suojelualueisiin kohdistuvat vaikutukset – putkilinjojen vakavan vaurioitumisen aiheuttamat vaikutukset – putkilinjojen vaikutukset virtauksiin ja niiden mahdollisesti aiheuttamat virtausten muutokset – Itämeren ekosysteemiin kohdistuvat vaikutukset (sekä meri- että maakasvisto ja -eläimistö, uhanalaiset biotoopit mukaan lukien) – tavanomaisiin ja kemiallisiin sotatarvikkeisiin kohdistuvat vaikutukset Ympäristöä koskevia huolenaiheita otettiin esille runsaasti. Putkilinjan reitti onkin määritettävä uudelleen siten, että vaikutukset jäävät mahdollisimman pieniksi.	Nord Stream on arvioinut reittivaihtoehtoja erilaisten ympäristöllisten, sosioekonomisten ja teknisten kriteerien pohjalta, joiden perusteella ohjataan Nord Streamin reitin muotoutumista ja yksityiskohtaista suunnittelua. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 6: Vaihtoehdot
Valtioiden rajat ylittävät vaikutukset	Mahdolliset rajat ylittävät vaikutukset, kuten sedimenttien leviäminen, onnettomuudet, konkreettiset rikkoutumiset ja melu, on esitettävä selkeästi. – Valtioiden rajat ylittäviin vaikutuksiin on sisällytettävä: – Meren pohjalla tavattavat eliöt – Kalastus – Nisäkäskannoille aiheutuvat vaarat	Espoon raporttia varten laadittu arviointi perustuu mallintamiseen ja luotettaviin alueellisiin nykytilatietoihin, joiden pohjalta on yksityiskohtaisesti arvioitu hankkeen mahdolliset rajat ylittävät vaikutukset. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 11: Valtioiden rajat ylittävät vaikutukset

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
Sosioekonomiset näkökohdat	Erityisesti huomioon otettavia tekijöitä: – laivaliikenteeseen kohdistuvat vaikutukset – ihmisten elinolosuhteisiin ja turvallisuuteen kohdistuvat vaikutukset – merenpohjan muokkaustöiden aiheuttamat, kulttuuriperintöön kohdistuvat vaikutukset – matkailuun ja virkistyskäyttöön kohdistuvat vaikutukset – luonnonvarojen käyttöön kohdistuvat vaikutukset	Hankkeessa on kerätty yksityiskohtaisia tietoja sosioekonomisten vaikutusten kohteista, joihin hankkeseen liittyvillä toimilla saattaa olla vaikutusta. Laivaliikenteeseen ja luonnonvarojen käyttöön liittyvät ennakoitavat tapahtumat on otettu huomioon. Ympäristövaikutusten arviointi sisältää erillisen osion, jossa käsitellään mahdollisia sosioekonomisia vaikutuksia. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 8: Nykytilan kuvaus Luku 9: Vaikutusten arviointi
Natura 2000 -alueet	– Natura 2000 -alueita tulee suojella sekä alueen sisäisiltä että niitä ympäröiviltä alueilta lähtöisin olevilta uhilta – Nimettyihin Natura 2000 -alueisiin kohdistuvat vaikutukset tulee arvioida ja alueet mahdollisimman kaukaa ohittavat reittivaihtoehdot tulee ottaa harkintaan	Suurin osa Nord Stream -putkilinjan reitistä on optimoitu kiertämään nimetyt Natura 2000 -kohteet ja välttämään mahdolliset vaikutukset suojelualueisiin tai niiden avulla suojeltuihin lajeihin. Vaikutukset on pyritty minimoimaan arvioimalla useita eri reittivaihtoehtoja. Tanskan, Saksan, Suomen ja Ruotsin YVA-ryhmien kokoama yhteenveto hankkeen vaikutuksista Natura 2000 -kohteisiin on mukana Espoon raportissa. Tarvittaessa hankkeessa on laadittu yksityiskohtainen arviointi kansallisten vaatimusten mukaisesti. Mahdollisten Natura 2000 -kohteisiin kohdistuvien vaikutusten minimoimiseksi on tunnistettu lievennystoimenpiteitä.

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
		<u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 6: Vaihtoehdot Luku 9: Vaikutusten arviointi Luku 10: Natura 2000
Kumulatiiviset vaikutukset	– Kumulatiivisten vaikutusten epäsuorat vaikutukset on otettava huomioon – Itämeren tulevien kehityshankkeiden aiheuttamat kumulatiiviset vaikutukset on arvioitava	Kumulatiivisia vaikutuksia käsitellään soveltuvin osin Espoon raportissa. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 6: Vaihtoehdot Luku 9: Vaikutusten arviointi
Kaloihin ja kalastukseen kohdistuvien vaikutusten minimointi	Erityisesti huomioon otettavia tekijöitä: – Kalojen kutualueet ja poikasten kasvualueet on otettava tarkoin huomioon – On esitettävä tiedot hankkeen vaikutuksille altistuvista lajeista, niiden altistumisen ajankohdasta ja putken sekä eri lajien keskinäisen vaikutuksen seurauksista kalastusalueilla. – Kalojen kutu- ja poikasvaihe on otettava huomioon – Lisäksi on otettava huomioon kalojen ravintovarot – Erityisesti troolikalastuksen putkilinjalle aiheuttama onnettomuus- ja vahingoittumisriski on otettava huomioon	Hankkeessa on käytetty kattavaa tietopohjaa, kuten tutkimuksia, julkisia tietokantoja ja asiantuntijalausuntoja, joiden perusteella on selvitetty ympäristön nykytilaa. Vaikutusten arvioinnin perustana ja lievennystoiminen kehityksessä on käytetty tuoreimpia tietoja kalalajeista, kalojen elinympäristöistä ja herkkyyksistä. Tässä selvityksessä kuvataan myös hankkeen vaikutukset kalastukseen. Nord Stream -putkilinjan reitin suunnittelussa on otettu tarkoin huomioon eri reittivaihtoehtojen arvioinnin tulokset. Espoon raporttia varten laaditussa riskiarvioinnissa on arvioitu putkilinjan troolareille aiheuttamien onnettomuuksien ja vahinkojen todennäköisyys. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 5: Riskien arviointi Luku 6: Vaihtoehdot Luku 8: Nykytila Luku 9: Vaikutusten arviointi

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
Pohjaeliöstöön kohdistuvien vaikutusten minimointi	Kartoitusteknologiat ja -vaatimukset: – olemassa olevat biotyypirakenteet ja mahdollinen makrofytytien esiintyminen on kartoitettava yksityiskohtaisesti – arvioijan ehdottama videoavusteinen tutkimus edellyttää sukeltaja-avusteisia lisätutkimuksia – hankkeessa on kartoitettava epifauna viistokaikuluotaimen avulla Pohjaeliöstöön kohdistuvista vaikutuksista on tutkittava: – kaasuputken mahdollinen vaikutus pohjalla esiintyvien virtausten voimakkuuteen, suuntaan ja laajuuteen – merenpohjan muokkaustoimenpiteet voivat heikentää merenpohjan pohjaeläimistön elinolosuhteita – pohjaeläinyhteisöihin voi kohdistua putkilinjan hyödyntämisen aikana tapahtuvista fyysisissä ja biologisissa olosuhteissa tapahtuvista muutoksista aiheutuvia vaikutuksia Rakentamisen vaikutukset pohjaeliöstöön: – merenpohjan muokkauksen vaikutus liejun kertymiseen – leväkukinnot ja niiden lisääntyminen ruoppauksen vuoksi – sedimenttien kuljetusmenetelmiä on käsiteltävä	Espoon raportin ympäristöarvioinneissa on tutkittu laajasti pohjaeliöyhteisöjen levinneisyyttä ja tilaa Nord Stream -putkilinjan reitillä. Suoranaisena vastauksena tätä vaikutusten kohdetta koskevien erityisten tutkimusten tarpeeseen useissa tutkimuksissa on otettu näytteitä, joiden tarkoituksena on ollut tunnistaa merenpohjan elinympäristöt. Tutkimusten tulokset on kartoitettu ja liitetty Espoon raportin nykytilaa ja vaikutusten arviointia koskeviin lukuihin. Pohjaeliöyhteisöjä koskevat huolenaiheet on otettu huomioon myös hankkeen eri reittivaihtoehtojen arvioinnissa. Arvioinnin tulosten perusteella hankkeessa kehitettiin riittäviä lievennystoimia, kuten muutoksia merenpohjan muokkaustoimenpiteisiin. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 6: Vaihtoehdot Luku 8: Nykytila Luku 9: Vaikutusten arviointi

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
Merinisäkkäisiin kohdistuvat vaikutukset	Erityiset huomioon otettavia tekijöitä: – Merinisäkkäisiin kohdistuvat vaikutukset on otettava huomioon huolellisesti ja minimoitava – YVA-menettelyssä on otettava huomioon päivitetty ja tarkat tiedot nisäkkäiden ja niiden elinympäristöjen levinneisyydestä – Elinympäristön häiriintymisen (esim. melu, merenpohjan häiriintyminen, ammutukset, sameus) mahdollisesti aiheuttamat vaikutukset on tutkittava – On kiinnitettävä erityistä huomiota uhanalaisiin lajeihin (esim. Itämerennorppaan)	Hankkeen mahdolliset vaikutukset merinisäkkäisiin on arvioitu perusteellisesti. Uusimpia tietoja merinisäkkäiden levinneisyydestä ja käyttäytymisestä on käytetty hankkeen eri vaiheisiin mahdollisesti kohdistuvien vaikutusten tunnistamisessa sekä riittävien lievennystoimien kehittämisessä. Hankkeessa on käytetty mahdollisimman ajantasaisia Itämeren koskevia tietoja. Lisäksi arvioinnissa tarvittavien tietojen lähteinä on käytetty Itämeren alueen maiden asiantuntijoita sekä uusia tilaustutkimuksia. Sekä Nord Stream -putkilinja reittisuunnitelmassa että rakennussuunnitelmassa on minimoitu hankkeen vaikutukset merinisäkkäisiin. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 6: Vaihtoehdot Luku 8: Nykytila Luku 9: Vaikutusten arviointi
Lintuihin kohdistuvien vaikutusten minimointi	Vaikutusten arvioinnissa huomioon otettavia erityiskysymyksiä: – Muuttolinnut, erityisesti mahdollisissa onnettomuustilanteissa – EU:n lintujen rauhoitusalueet on otettava huomioon – Tutkimusalue on ulotettava 3 000 metriä hankealueen molemmille puolille – Lintujen (esim. allit) talvehtimisalueilla tapahtuvan putken laskemisen ja	Hankkeessa on tutkittu lintujen nykyisiä levinneisyysalueita ja tilaa Nord Stream -putkilinjan reitillä. Rakennusaikataulu on laadittu tunnistettujen herkkyysalueiden mukaan siten, että se minimoi lintuihin kohdistuvat vaikutukset. Nämä yksityiskohtaiset tiedot on esitetty nykytilaa ja vaikutusten arviointia koskevissa luvuissa.

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
	toiminnan vaikutukset on otettava huomioon – Kaikki tärkeät linnusto- ja kalastoalueet on otettava huomioon Espoon sopimuksen mukaisesti – Putki lasketaan Itämereen alueella, jolla esiintyy laulujoutsenia, räysköjä ja valkoposkiahania – YVA-selostuksen on sisällettävä myös alleja ja ruokkeja koskeva selvitys – Linnusto, levähdysalueet ja lintulajit, jotka käyttävät ravintonaan pohjaeliöitä	Lintuihin mahdollisesti kohdistuvia vaikutuksia koskevat huolenaiheet on otettu huomioon myös hankkeen eri reittivaihtoehtojen arvioinnissa. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 6: Vaihtoehdot Luku 8: Nykytila Luku 9: Vaikutusten arviointi
–	Rakennusvaiheessa huomioon otettavia erityiskysymyksiä: – Putki on asennettava sellaisina ajankohtina, jolloin mitään haittavaikutuksia ei pääse syntymään – Putken asennustyön aikataulu on laadittava niin, että työ aiheuttaa mahdollisimman vähän häiriötä eri lintulajeille	
–	Lisätutkimusten vaatimukset: – Merilintujen kartoitus ja rekisteröinti – Lintujen pesintä-, levähdys- ja ravintoalueet on tunnettava – Rakentamisen aikataulu	

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
Reitin varrella olevat arkeologiset / kulttuuriperintökohteet	Huomioon otettavia erityiskysymyksiä: – On tehtävä yksityiskohtainen geofysikaalinen (akustinen) pohjakartoitus, joka muodostaa perustan alueen merikulttuuriympäristön tutkimukselle ja tulkinnalle – YVA:ssa on käsiteltävä putkilinjan reitin muuttamista hylkyjen tai ihmisasutusten vuoksi – Arkeologisen / kulttuuriperinnön aiheuttamien ja siihen kohdistuvien riskien huomioon ottaminen	Hankkeessa on käytetty uusimpia tutkimusmenetelmiä, joiden avulla on keilattu merenpohjaa ja tuotettu tarkka kuva merenpohjan morfologisesta rakenteesta ja siellä olevista esineistä. Lisäksi hankkeessa on käytetty tekniikoita, jotka luovat poikkileikkauskuvan merenpohjan geologisista yläkerroksista, antavat tietoa rautaa sisältävistä (rautapitoisista) materiaaleista ja mahdollistavat merenpohjan silmämääräisen arvioinnin.

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
	Tutkimuksia on tehtävä seuraavista aiheista: – Sukeltajien on mahdollisuuksien mukaan tutkittava kivikautiset asuinpaikat – Hylkyjen sijaintipaikat ja kartoitus – Muinaismetsät ja kivikautisten asuinpaikkojen jäännökset	Hankkeen aikana on kartoitettu kaikki kulttuuriperintölöydöksiin liittyvät kohteet. Löydökset on tunnistettu ja kartoitettu. Nord Stream -reitti on optimoitu kiertämään kaikki löydökset <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 6: Vaihtoehdot Luku 8: Nykytila Luku 9: Vaikutusten arviointi
Kalastajien tiedottaminen suunnitteluista toimenpiteistä	Tiedotusmenetelmät: – Edistetään verkoston luomista, mikä edesauttaa putkilinjaan kohdistuvia töitä ja korjauksia koskevan tiedon jakamista – Vuoropuhelu kalastuksessa mukana olevien organisaatioiden ja viranomaisten kanssa – Asennustyöstä on laadittava yksityiskohtainen suunnitelma – On perustettava pysyvä elin, jonka tehtävänä on pitää kalastuselinkeino ajan tasalla suunnitelluista toimenpiteistä	Hankkeen toimesta on oltu yhteydessä kalastajaryhmiin ja kansallisiin kalastusviranomaisiin. Kyseessä on jatkuva prosessi, jolla varmistetaan, että hankkeilla ei ole merkittävää vaikutusta kalastajien toimintaan. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 9: Vaikutusten arviointi
Matkailuun kohdistuvien vaikutusten minimointi	Huomioon otettavia erityiskysymyksiä: – Putkenlasku- ja huoltoalusten aiheuttama melu, lisääntynyt laivojen yhteentörmäysriski sekä uimaveden laadun huononeminen öljyvuojojen, sedimenttihiukkasten sekä merenpohjassa tehtävästä työstä syntyvän pyörteilyn aiheuttaman epäpuhtauksien, ravinteiden ja hapettavien aineiden leviämisen seurauksena – Putken koeponnistuksen tarkka aikataulu on esitettävä matkailuelinkeinoon kohdistuvien	Esiin nostetut kysymykset on otettu huomioon Espoon raportissa matkailuun kohdistuvien mahdollisten vaikutusten arvioinnissa. Kysymyksiä on käsitelty mallinuksissa ja asiantuntija-arvioissa. Kysymyksiä käsitellään raportissa vaikutusten arviointia koskevassa luvussa. Luvussa esitetään myös, kuinka hankkeessa voidaan minimoida sen mahdolliset vaikutukset kyseiseen sektoriin.

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
	haittavaikutusten ehkäisemiseksi. – On tarpeen tehdä tutkimus hankkeen vaikutusalueella sijaitsevista yleisistä uimarannoista	<u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 9: Vaikutusten arviointi
Sotilaalliseen toimintaan kohdistuvien vaikutusten minimointi	– Putkilinjan mahdolliset vaikutukset sotilaalliseen toimintaan Itämerellä rakentamis- ja käyttövaiheessa	Hankkeen mahdolliset vaikutukset sotilaalliseen toimintaan on otettu huomioon hankkeen suunnittelussa, prosessissa ja reitin valinnassa. Raportin vaikutusten arviointia koskevassa luvussa käsitellään erityisesti hankkeen mahdollisia vaikutuksia sotilaalliseen toimintaan. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 9: Vaikutusten arviointi
Laivaliikenteeseen kohdistuvien vaikutusten minimointi	Erityisesti huomioon otettavia seikkoja: – Kaasuputkilinjan laskeminen tapahtuu osittain alueilla, joilla on vakiintuneita laivaväyliä. Tästä syystä laivaliikenteelle on tiedotettava työn edistymisestä sekä sen laivoille aiheuttamasta vaikutuksesta tai häiriöstä – Kaasuputkilinjan asentamisesta rakentamisen, normaalin käytön, virheellisen käytön, ylläpitotyön ja tarkastusten, mahdollisten vartiointitoimintojen ja mahdollisten rajoitettujen jaksojen aikana laivaliikenteelle mahdollisesta aiheutuvasta vahingosta tai häiriöstä tulee toimittaa kuvaus – Laivat joutuvat toisinaan ankkuroidaan hätätilanteessa.	Hankkeessa on todettu, että laivaliikenteelle aiheutuvat riskit ovat eräs tärkeimmistä tekijöistä hankkeen yleisessä suunnittelussa ja Nord Stream -reitin valinnassa. Lisäksi Espoon raportin riskien ja vaikutusten arviointia koskevissa luvuissa käsitellään erityisesti sidosryhmien esille ottamia asioita. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 5: Riskien arviointi Luku 9: Vaikutusten arviointi

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
	Ehdotetulla alueella sijaitseva putkilinja rajoittaisi mahdollisuuksia hätäankkurointiin Riskejä aiheuttavat: – Laivaliikenteen vilkastuminen Suomenlahden jo ennestään ruuhkaisella väylällä – Putkilinja sijaitsee matalassa kohdassa, mikä muodostaa riskin laivoille ja itse putkelle	
Terveysten kohdistuvien / sosiaalisten vaikutusten välttäminen	Erityisesti huomioon otettavia seikkoja: – Raskasmetallien kertyminen vesijärjestelmään ja meren ravintoketjuun sekä sen vaikutus ihmisravintoon – YVA:ssa on arvioitava hankkeen koko elinkaaren aikana mahdollisesti menetettävien ihmishenkien määrä sekä jokaisen menetetyn ihmishengen taloudellinen arvo Turvallisuuteen liittyvät asiat: – On laadittava yksityiskohtainen turvallisuussuunnitelma, jolla suojellaan rannikkoalueilla asuvia tai siellä käyviä ihmisiä – Erityistä huomiota on kiinnitettävä nopeaan tiedonkulkuun eri	Hankkeessa on tehty yksityiskohtaisia tutkimuksia, joiden tarkoituksena on ollut arvioida, estää ja lieventää ongelmia, jotka voisivat vaikuttaa ihmisten terveyteen ja turvallisuuteen. Sedimentin leviämistä on mallinnettu ja mahdolliset vaikutukset arvioitu useiden tutkimusten ja näytteenoton tulosten perusteella. Hankkeessa ryhdytään tarpeen mukaan muihin vaadittuihin lievennystoimiin. Näitä seikkoja on käsitelty Espoon raportin riskien ja vaikutusten arviointia koskevissa luvuissa. Viestintäkanavien toimivuus varmistetaan hankkeessa sekä

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
	osapuolten välillä	putkilinjojen rakentamisen että käytön aikana. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 5: Riskien arviointi Luku 9: Vaikutusten arviointi Luku 12: Ympäristönhallinta- ja – seurantaohjelma
Haitallisten ilmastovaikutusten minimointi	Erityisesti huomioon otettavia seikkoja: – Tulee varmistaa, että lisääntynyt kaasunkulutus on sovitettavissa yhteen EU:n ja kohdemaiden ilmastopolitiikkojen ja pitkän tähtäimen tavoitteiden kanssa – Hankkeen ilmastomuutokseen liittyvät vaikutukset, mukaan lukien metaanikaasu ja sen osuus kasvihuonekaasuvaikutuksen syntymisessä, tulee kuvata – Kaasuvuotoriski, joka johtuu putkilinjan sijainnista vilkkaan laivaliikenteen alueilla, tulee arvioida – Ympäristövaikutukset, jotka aiheutuvat mahdollisista käyttövaiheen onnettomuuksista seuranneista kaasuvuodoista	Hankkeella on todettu olevan strategista merkitystä Euroopan unionin energiastrategialle. Koska ilmastomuutos on valtioiden rajat ylittävä kysymys, tätä huolenaihetta käsitellään Espoon raportissa. Putkilinjan kaasuvuodon mahdolliset vaikutukset (ennakoimaton tilanne tai onnettomuustilanne) on mallinnettu ja arvioitu. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 5: Riskien arviointi Luku 8: Nykytila Luku 9: Vaikutusten arviointi Luku 11: Valtioiden rajat ylittävät vaikutukset
Merenpohjaan kohdistuvat vaikutukset	Erityisesti huomioon otettavia seikkoja: – Yksityiskohtainen elinympäristöjen kartoittaminen ehdotetulla putkilinjan reitillä – Putkilinjan reitillä olevien hapettomien alueiden ja niiden rikkivetypitoisuuksien kartoittaminen – Suomenlahden merenpohjan ravinnepitoisuuksien kartoittaminen – Yksityiskohtainen kuvaus putkilinjan	Hankkeessa on tehty tarkkaa työtä näiden kysymysten parissa, sillä putkilinjojen pitkäaikainen turvallisuus voidaan varmistaa vain erittäin tarkkoilla merenpohjaa koskevilla tiedoilla ja muokkaustoimenpiteiden tarkalla suunnittelulla. Tarpeen mukaan putkilinjan reitin varrella on suoritettu lisätutkimuksia ja -mallinnuksia yksittäisten ongelmien

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
	osuuksista ja siitä, miltä osin putkilinja sijoitetaan merenpohjaan tehtyyn kaivantoon – Lietteen kertyminen merenpohjaan ja veden sameus rakentamisen aikana – Merenpohjan muokkaustoimenpiteissä käytetyillä ankkurointipaikoilla suoritetuista toiminnoista ilmoittaminen – Merenpohjan muokkaustoimenpiteiden haitallisten vaikutusten minimoiminen valitsemalla paras reitti – Merenpohjan kattava kartoitus on erittäin tärkeää	ratkaisemiseksi. Analyysien tuloksia sekä reitin optimointia on käsitelty Espoon raportissa. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 6: Vaihtoehdot Luku 9: Vaikutusten arviointi
Veden laatua heikentävien vaikutusten välttäminen	Erityisesti huomioon otettavia seikkoja: – Mudan/myrkkyjen/sedimenttien leviämistä koskevat selvitykset/profiilit on kartoitettava laskentamallin avulla – Putkilinjan vaikutukset happipitoisuuksiin on selvitettävä – Veden laatuun kohdistuvia lyhyen ja pitkän tähtäimen vaikutuksia on kommentoitava – On suoritettava merenpohjalla esiintyvien virtausten analyysi, jossa selvitetään muun muassa, miten suolaisen veden mahdollisesti vähentynyt sisäänvirtaus vaikuttaa Itämeren kutualueilla, pohjaeläimistössä sekä alueilla talvehtivissa linnuissa – Lisäksi on otettava huomioon ja selvitettävä jätevesien sekä jätteen tuottaminen – On varmistettava, että hankkeen kaikkien vaiheiden vaikutukset selvitetään, mukaan lukien putkilinjan	Hankkeen mahdolliset vaikutukset Itämeren veden ominaisuuksiin on tutkittu perusteellisesti. Mallinnuksessa käytettiin kolmiulotteista hydrodynaamista virtausmallia, jonka avulla tutkittiin putkilinjojen rakentamisen ja käytön vaikutusta Itämeren hydrodynaamisiin ja ekologisiin olosuhteisiin. Mahdollinen vaikutus veden laatuun kaikkien hankkeen vaiheiden aikana on arvioitu perusteellisesti tutkimustulosten, mallinnustulosten ja Itämeren asiantuntijoiden tietämyksen perusteella. Hankkeessa on sitouduttu kaikkien havaittujen veden laatua mahdollisesti heikentävien vaikutusten minimoimiseen.

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
	rakentaminen, käynnistäminen, käyttö ja käytöstä poistaminen – On varmistettava, että myös koeponnistuksen poistoveden vaikutukset selvitetään (suorat ja epäsuorat vaikutukset)	
–	Rakennustöitä koskevat huolenaiheet: – Asennustyö saattaa edistää ravinteita (erityisesti fosfaattifosforia) sisältävän veden siirtymistä hapettomilta alueilta. Vaikutukset on arvioitava – Vaarana on ympäristömyrkkyjen ja kemiallisten aineiden vuotaminen veteen (esimerkiksi ruoppauksen yhteydessä)	<u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 8: Nykytila Luku 9: Vaikutusten arviointi
Käyttöönoton valmisteluvaiheessa käytettävän koeponnistusveden poistamisen vaikutusten välttäminen	Erityisesti huomioon otettavia seikkoja: – Koeponnistuksen mahdolliset ympäristövaikutukset, kuten siihen liittyvä polttoaineen kulutus, testausveden poistamisen aiheuttamat vaikutukset sekä sen mahdollisesti sisältämät torjunta-aineet tai antioksidantit (esim. FBE, natriumbisulfaatti, happea kuluttavat aineet) – Koeponnistuksessa käytetyn veden vaihtoehtoiset tyhjennyspaikat ja vaihtoehtoiset aineet niissä tapauksissa, joissa käytettäväksi suunnitellut aineet ovat myrkyllisiä – Myrkyllisten aineiden mahdolliset haittavaikutukset, jos niitä käytetään ilman asiaankuuluvaa varovaisuutta ja huolellisuutta, sekä niiden oikeaoppisen käytön mahdolliset haittavaikutukset – Myrkyllisten aineiden ja muiden haitta-aineiden leviäminen alueella	Hankkeessa on kehitetty teknologioita, joilla minimoidaan käyttöönoton valmistelujen mahdolliset vaikutukset. Merivesi sisältää jo kaikkia koeponnistusveden käsittelyyn käytettäviä lisäaineita, eivätkä ne luonnollisina pitoisuuksina vahingoita meriympäristöä. Joka tapauksessa ne hajoavat nopeasti ympäristössä hydrolyysin, hapettumisen ja valo- sekä biohajoamisen seurauksena. Espoon raportin vaikutusten arviointia koskeva luku sisältää vaikutusten arvioinnin sekä tietoja tavoista, joilla hankkeessa minimoidaan käyttöönoton valmistelujen vaikutukset. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 9: Vaikutusten arviointi

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
	merivirtojen mukana	
Käytöstä poistamisen aiheuttamien vaikutusten välttäminen	– Kaasuputken käytöstä poistamiseen, purkamiseen ja poistamiseen liittyvät vaikutukset on otettava huomioon – Käytöstä poistamisen vaihtoehtojen seuraukset tulee arvioida	Espoon raportissa käsitellään mahdollisia lähestymistapoja putkilinjojen käytöstä poistamiseen. Se sisältää myös analyysin mahdollisista vaihtoehtoista ja niitä vastaavista mahdollisista vaikutuksista. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 9 (Vaikutusten arviointi)

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
Vaikutusten lieventämisen keinot	Espoon raportissa selitetään, miten onnettomuuksia/haittavaikutuksia voidaan lieventää ja miten asutuksille aiheutuvia EHS-riskkejä voidaan mahdollisimman pitkälle hallita. Näitä toimia ovat seuraavat: – Ympäristövaikutusten lieventämiseen ja minimointiin tähtäävät yksityiskohtaiset toimenpiteet – Ympäristö- ja sosiaalisten riskien hallintaa koskevat yksityiskohtaiset suunnitelmat – Häätötilanteita koskevat suunnitelmat – Kalastusvapaan vyöhykkeen perustaminen rakennuspaikan ympärille, millä estetään kalastuslaivastoja koskevat epäselvät tilanteet ja onnettomuudet – Mahdollisia onnettomuusalueita koskevat resurssit, jotka ovat käytettävissä häätötilanteissa – Sotatarvikkeiden käsittelytoimissa käytetään parhaita saatavilla olevia tekniikoita	Hankkeen meneillään olevassa suunnittelussa ja kehittämisessä sekä Espoon raportin arvioinneissa on otettu huomioon sidosryhmien lieventämiskeinoja koskevat huolenaiheet. Hankkeessa sovelletaan parhaita saatavilla olevia tekniikoita. Espoon raportin riskien arviointia, vaikutusten arviointia, ympäristöasioiden hallintaa ja seuranta- ja vaihtoehtoja koskevissa luvuissa esitellään, miten vaikutusten lieventäminen on otettu huomioon ja toteutettu hankkeessa. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 5: Riskien arviointi Luku 6: Vaihtoehtot Luku 9: Vaikutusten arviointi Luku 12: Ympäristöhallinta- ja –seurantaohjelma
Vaihtoehtoisia avomerireittejä koskevien selvitysten laajuus	Espoon raportissa on esitettävä useiden vaihtoehtoisten reittien arvioinnit, vertailut ja perustelut	Espoon raportti sisältää luvun, jossa esitellään hankkeen reitinvalintaan liittyviä prosesseja, reittivaihtoehtoja ja teknisiä vaihtoehtoja. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 6: Vaihtoehtot
Risteävät kaapelit	Erityisesti huomioon otettavia seikkoja: – Ehdotettujen kaapelihankkeiden sijaintipaikat on määritettävä ja kartoitettava – Turvallisuusmenettelyt on määriteltävä – Kaapelien ylittämisen edellytyksistä	Hankkeen suunnittelun aikana on tehty tutkimuksia Nord Stream -reitit läheisyydessä sijaitsevien kaapeleiden havaitsemiseksi ja dokumentoimiseksi. Kaikki kaapelit on paikannettu ja kartoitettu selkeästi. Hankkeen suunnittelussa on myös selvitetty kaapelien

Asia	Kommentit	Huomioon ottaminen hankkeessa
	tulee olla hyvä käsitys, ja ne on kuvattava yksityiskohtaisesti – Putkilinjan virheellinen rakentaminen ja/tai käyttö sekä erityisesti huoltotoimet saattavat aiheuttaa vahinkoa kaapeleille risteyskohdassa ja sen ympärillä ja rinnakkaisessa reititysosassa	omistajat ja kehitetty erityisiä lähestymistapoja yksittäisten ongelmien käsittelyyn hankkeen eri vaiheissa. Espoon raportissa on otettu huomioon Itämeren olemassa olevat ja tulevat kaapelireitit. Tiedot on esitetty raportin nykytilaa ja vaikutusten arviointia koskevissa luvuissa. <u>Viite Espoon raporttiin:</u> Luku 8 (Nykytila) Luku 9 (Vaikutusten arviointi)

3.2.5 Nord Streamin sidosryhmien osallistumista koskeva strategia

Nord Stream on laatinut sidosryhmien osallistumista koskeva strategian, joka auttaa kehittämään pitkän tähtäimen menettelyitä sidosryhmien kuulemista ja osallistumista varten. Tämä vastaa kansainvälisesti parhaita käytäntöjä, joita merkittäviltä infrastruktuuriprojekteilta edellytetään. Strategian laatimisessa on ollut kaksi toisiaan täydentävää vaihetta, joita on selitetty seuraavassa.

Vaihe 1: Sidosryhmien määritteleminen ja analyysi

Kuulemista ja osallistumista koskevan tehokkaan strategian luominen edellytti eri sidosryhmien määrittelemistä sekä sidosryhmien hanketta koskevien painotusten ja tavoitteiden ymmärtämistä. Sidosryhmien luokittelun perusteella laadittiin suunnitelma, joka on räätälöity eri sidosryhmien tarpeiden mukaisesti. Hankkeen strategisen merkityksen perusteella on määritelty useita eri sidosryhmiä, jotka on otettava huomioon menettelyssä. Eri sidosryhmiä koskevat todennäköisesti eri asiat, joten hankkeessa on määritelty eri sidosryhmätyyppejä.

Sidosryhmä-tyyppien tehokasta luokittelua varten etusijalle asetettiin hankkeen tärkeimmät kohdemaaryhmät:

- Aiheuttajaosapuolet (Venäjä, Suomi, Ruotsi, Tanska, Saksa)

- Ainoastaan vaikutusten kohteina olevat osapuolet (Viro, Latvia, Liettua, Puola)
- EU:n instituutiot
- Vastaanottavat maat

Taulukossa 3.6 on esitetty tähän mennessä määritetyt, hankkeen kannalta merkittävät sidosryhmät.

Taulukko 3.6 Hankkeen kannalta merkittävät sidosryhmätyypit

Sidosryhmätyyppi	Yhteydet hankkeeseen
Toimivaltaiset viranomaiset	Toimivaltaiset kansalliset viranomaiset, joilla on lupavaatimuksia, jotka hankkeen on täytettävä
Hallinnolliset elimet - Kansalliset - Alueelliset	Kansallisessa ja alue- ja paikallishallinnossa mukana olevat henkilöt, jotka ovat poliittisesti hyvin tärkeitä hankkeen kannalta
Parlamentit/poliittiset puolueet - Euroopan parlamentti - Kansalliset - Alueelliset	Kansallisen ja alue- ja paikallistason parlamenteissa mukana olevat henkilöt, jotka ovat poliittisesti hyvin tärkeitä hankkeen kannalta
Kansalaisjärjestöt - Kansainväliset - Kansalliset - Alueelliset	Kansainväliset, kansalliset ja alueelliset järjestöt, joille on suoraa hyötyä hankkeesta ja jotka pystyvät vaikuttamaan hankkeen toteutumiseen yleisen mielipiteen kautta.
Yksityisen sektorin kumppanit, järjestöt ja urakoitsijat - Liike-elämän ja kaupan alan järjestöt - Kalastusjärjestöt - Rahoitusalan toimijat - Matkailujärjestöt - Yritykset (toimittajat, urakoitsijat, toiset energia-alan yritykset, muut)	Yksilöt tai järjestöt, joille on suoraa taloudellista hyötyä hankkeesta. Hyöty voi perustua joko hankkeen kanssa tehtyihin sopimuksiin tai hankkeen vaikutuksiin.
Kansainväliset lahjoittajat ja instituutiot Monenväliset ja kahdenväliset järjestöt	Hankkeen mahdolliset rahoittajat, jotka edellyttävät parhaiden kansainvälisten käytäntöjen noudattamista.
Tiedotusvälineet - Kansainväliset - Kansalliset - Alueelliset	Kansainväliset, kansalliset ja alueelliset tiedotusvälineet ovat tärkeitä kanavia, joiden kautta hanketta koskevaa tietoa saadaan levitettyä laajalti.
Asianomainen suuri yleisö/asianomaiset yhteisöt	Yhteisöt, kotitaloudet ja yksilöt, joihin hankkeella on vaikutusta.
Muut sidosryhmät - Kolmannen osapuolen edustajat - Tutkimus- ja akateemiset laitokset - Ammattijärjestöt	Muut kansainväliset, alueelliset ja paikalliset ryhmät, joille on suoraa hyötyä hankkeesta.

Sidosryhmätyyppien ja niiden hankeyhteyksien määrittelyn jälkeen sidosryhmiä koskevat tiedot kirjattiin ylös. Sidosryhmien kartoituksella on myös pyritty tunnistamaan kunkin sidosryhmän hankkeesta saama hyöty ja hankkeeseen tuoma panos. Menettelystä odotetaan olevan hyötyä:

- Eri sidosryhmiin mahdollisesti liittyvien seikkojen tunnistamisessa
- Räättälöitäessä hankkeen sidosryhmien osallistumista koskevaa strategiaa eri sidosryhmätyyppien etujen ja tarpeiden mukaisesti
- Käytettävissä olevien hankkeen resurssien priorisoinnissa

Sidosryhmäluettelot ja -kartat on tallennettu sidosryhmätietokantaan, joka toimii hankkeen etenemisen myötä päivittyvänä 'elävänä asiakirjana'.

Vaihe 2: Sidosryhmien osallistumista koskevan strategian toteuttaminen

Sidosryhmien osallistumista koskeva strategia on jaettu neljään vaiheeseen, joista jokaisessa sidosryhmän kuulemisen tavoitteet ovat hieman erilaiset. Kolmea ensimmäistä vaihetta määrittelevät kansainvälinen oikeus (Espoon sopimus) ja asianomaisten maiden kansallinen lainsäädäntö.

Sidosryhmien osallistumista koskevan strategian neljä vaihetta ovat:

Vaihe 1: Tiedonanto- ja vaikutusalueiden määrittäminen Espoon sopimuksen mukaisesti (julkinen kuuleminen)

Tiedonanto- ja vaikutusalueiden määrittämisvaiheen tavoitteena on esitellä hanke ja saada tärkeimmiltä sidosryhmiltä palautetta hankkeen vaikutusten rajauksesta, lähestymistavasta ja keskeisistä seikoista. Tässä vaiheessa kuullaan lähinnä toimivaltaisia kansallisia viranomaisia sekä kansallisia ja alueellisia hallintoelimiä. Tämä vaihe on saatu päätökseen.

Vaihe 2: Ympäristötutkimus (nykytilaa koskevan tiedon kerääminen ja vaikutusten arviointi)

Tämän vaiheen tavoitteena on antaa tietoa hankkeesta ja ympäristötutkimuksen perusteista. Tähän vaiheeseen kuuluu kaiken olennaisen nykytilaa koskevan tiedon hankkiminen ja vaikutusten arviointi. Lisäksi tämän vaiheen kuulemisissa määritellään ja mitataan hankkeen tärkeimmät vaikutukset. Tämä vaihe on saatu päätökseen.

Vaihe 3: Kuuluttaminen ja vahvistaminen (julkinen kuuleminen)

Tämän vaiheen kuuleminen koskee hankkeeseen liittyviä vaikutuksia ja toimenpiteitä niiden lieventämiseksi. Kuulemisessa pyritään tunnistamaan kaikki ratkaistavat kysymykset ja varmistetaan, että toteutettavat toimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia. Tässä vaiheessa osoi-

tetaan myös, että hanke on kansallisten vaatimusten mukainen, jotta ympäristövaikutusten arvioinnin tulokset voidaan julkistaa osana hankkeen lupaprosessia. Tässä vaiheessa edellytetään kaikkien asianomaisten sidosryhmätyyppien kuulemista.

Vaihe 4: Jatkuva osallistuminen.

Tämän vaiheen odotetaan etenevän hankkeen tulevien vaiheiden myötä. Sidosryhmien osallistuminen on tärkeä osatekijä rakentavan vuorovaikutussuhteen syntymisessä hankkeen ja sen sidosryhmien välille.

Taulikossa 3.7 on esitetty yksityiskohtaisesti, miten määriteltyjen sidosryhmien ja kohdeyleisöjen välisen vuorovaikutuksen on suunniteltu tapahtuvan.

Taulukko 3.7 Vuorovaikutus strategisten sidosryhmien kanssa

Tiedotuskeinot	Aiottu yleisö	Kuulemisen vaihe	Materiaali	Tehokkuuden arviointi
Hankekuvasasiakirjan (PID) toimittaminen ja julkaiseminen	Toimivaltaiset viranomaiset	Tiedonanto- ja vaikutusten rajausvaihe	Hankkeen yksityiskohtainen kuvaus	- Saatujen lausuntojen määrä - Internet-sivuston latausten määrä
Hankkeen esittely vaikutusten rajauksista koskevisissa kokouksissa	Kokoukseen osallistuvat toimivaltaiset viranomaiset ja sidosryhmät	Tiedonanto- ja vaikutusten rajausvaihe	PowerPoint-esitys aiheesta "Secure gas supply for Europe – Nord Stream project presentation"	- Hankkeesta hyvin tietoa saaneiden sidosryhmien määrää - Keskeisiä seikkoja koskevat keskustelut ja palaute myöhemmin tapahtuvaa kuulemistä varten
Reitin tilannetta koskevan asiakirjan toimittaminen ja julkaiseminen	Toimivaltaiset viranomaiset	Ympäristötutkimus	Yksityiskohtainen kuvaus reitin muutoksista kuulemisessa ja vaikutusalueiden määrittämisessä saatujen lausuntojen jälkeen.	- Saatujen lausuntojen määrä - Internet-sivuston latausten määrä
Valkoinen kirja - kommenttijulkaisun toimittaminen ja julkaiseminen	Kaikki sidosryhmät	Ympäristötutkimus	Yksityiskohtainen selvitys, jossa esitetään alustavat vastaukset hankeasiakirjasta (PID) ja putkiinjan reitin tilannetta koskevasta asiakirjasta saatuihin lausuntoihin.	Internet-sivuston latausten määrä

Tiedotuskeinot	Aiottu yleisö	Kuulemisen vaihe	Materiaali	Tehokkuuden arviointi
Espoon raportin esittely yleisötilaisuuksissa	Kokoukseen osallistuvat toimivaltaiset viranomaiset ja sidosryhmät	YVA-selostuksen kuulutus- ja vahvistamisvaihe	Power Point -esitys aiheesta "Nord Stream's EIA studies"	- Hankkeesta hyvin tietoa saaneiden sidosryhmien määrä - Keskeisiä seikkoja koskevat keskustelut ja palaute myöhemmin tapahtuvaa kuulemistä varten
Espoon raportin esittely hankkeen aloitustilaisuuksissa	Kokoukseen osallistuvat toimivaltaiset viranomaiset ja sidosryhmät	YVA-selostuksen kuulemis- ja vahvistamisvaihe	- YVA-menettelyn selittäminen - Espoon raportti - White Book -kommenttiulkaisu	- Hankkeesta hyvin tietoa saaneiden sidosryhmien määrä - Keskeisiä seikkoja koskevat keskustelut ja palaute myöhemmin tapahtuvaa kuulemistä varten
Espoon raportin esittely Internet-portaalissa	Kaikki sidosryhmät	YVA-selostuksen kuulutus- ja vahvistamisvaihe	- YVA-menettelyn selittäminen - Espoon raportti - White Book -kommenttiulkaisu - Kansalliset hakumateriaalit	- Kävijöiden määrä - Sivuversioiden määrä - Latausten määrä
Espoon raportin esittely esitteessä	Kaikki sidosryhmät	YVA-selostuksen kuulutus- ja vahvistamisvaihe	Esite, jossa esitely YVA-menettelyn keskeiset tulokset	- Internet-sivuston latausten määrä - Jaettujen esitteiden määrä

Tiedotuskeinot	Aioittu yleisö	Kuulemisen vaihe	Materiaali	Tehokkuuden arviointi
Liikkuvan näytellyn esittely	Asianomainen suuri yleisö/asianomaiset yhteisöt	YVA-selostuksen kuulutus- ja vahvistamisvaihe	Liikkuva esittely nimellä "Pipeline Information Tour", jossa selitetään hankkeeseen liittyviä asioita (maakaasu, ympäristötutkimukset, putken laskeminen, yritys)	Kävijöiden määrä
Keskeisten viestien julkaiseminen ilmoituksissa	Asianomainen suuri yleisö/asianomaiset yhteisöt	YVA-selostuksen kuulutus- ja vahvistamisvaihe	Hankkeen keskeisiä seikkoja koskevien mainostavien elementtien käyttäminen (maakaasu, ympäristötutkimukset, yrityksen yhteiskuntavastuu)	- Lukijoiden määrä - Julkaisua kohden
Säännölliset hanke-esittelyt ja osallistuminen paneelikeskusteluihin konferensseissa, tilaisuudet	- Hallinnolliset elimet - Parlamentti/poliittiset puolueet - Kansalaisjärjestöt - Yksityisen sektorin kumppanit	Kaikki vaiheet	Power Point -esitys aiheesta "Secure gas supply for Europe – Nord Stream project presentation", jossa esitellään hankkeen edistymistä	- Hankkeesta hyvin tietoa saaneiden sidosryhmien määrä - Keskeisiä seikkoja koskevat keskustelut ja palaute myöhemmin tapahtuvaa kuulemistä varten
Uutiskirje	Kaikki sidosryhmät	Kaikki vaiheet	Säännöllinen (2 kuukauden välein) tiedottaminen hankkeen etenemisestä	Tilaajien määrä
Internet-sivusto	Kaikki sidosryhmät	Kaikki vaiheet	- Yleistä taustaa hankkeesta (ympäristö- ja tekniset näkökohdat) - Kaiken saatavissa olevan tiedotusmateriaalin lataaminen - FAQ-osio, jossa kyselytoiminto	- Kävijöiden määrä - Sivuviersioiden määrä - Latausten määrä

Tiedotuskeinot	Aiottu yleisö	Kuulemisen vaihe	Materiaali	Tehokkuuden arviointi
Vuorovaikutteinen mikrosivusto	Kaikki sidosryhmät	Kaikki vaiheet	Multimediaesitykset, joissa selitetään hankkeeseen liittyviä asioita (maakaasu, ympäristötutkimukset, putken laskeminen, yritys)	- Kävijöiden määrä - Sivuviersiöiden määrä - Latausten määrä
Yleisen taustatiedon julkaiseminen	Kaikki sidosryhmät	Kaikki vaiheet	- Hankkeen asioita käsittelevät taustajulkaisut (maakaasu ja ilmastomuutos, kalastus, sotatarvikkeet, putken laskeminen jne.) - Reittikartat - Power Point -perusesitys	- Internet-sivuston latausten määrä - Tilaajien määrä - Materiaalien suorapostituksista saadut vastaukset
Yritysjulkaisut	Kaikki sidosryhmät	Kaikki vaiheet	Esite "10 vastausta", jossa on esitetty hankkeen keskeiset tiedot	- internet-sivuston latausten määrä - Jaettujen esitteiden määrä
Hankkeen esittely ja säännöllinen tiedottaminen hankkeen edistymisestä	Tiedotusvälineet	Kaikki vaiheet	- Lehdistötiedotteet - Lausunnot - Tiedotustilaisuuudet/lehdistötilaisuudet - Lehdistömatkat	- Jaettujen tiedotteiden määrä - Julkaistujen artikkelien määrä - Tiedotustilaisuuksiin ja matkoille osallistuneiden määrä
Osallistuminen yrityksen yhteiskuntavastuuprojekteihin	Kaikki sidosryhmät	- Ympäristötutkimusvaihe - YVA-selostuksen kuultus- ja vahvistamisvaihe - Jatkuva osallistuminen	Ympäristö- ja kulttuuripainotteisten hankkeiden tukeminen	- Kävijöiden määrä kyseisen hankkeen internet-sivustoilla - Kävijöiden määrä asianomaisissa tilaisuuksissa